

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سلسله تک‌نگاشت‌های
الگوی اسلامی ایران پیشرفت

نظریه ترکیبی عدالت: مبنای نظری عدالت در جمهوری اسلامی ایران

مهر ماه ۱۳۹۴

رهبان فرزانه انقلاب اسلامی:

باید در طراحی الگوی اسلامی-ایرانی پیشرفت
بر چهار عرصه‌ی فکر، علم، معنویت و زندگی تکیه شود
که در این میان، موضوع «فکر» بنیانی‌تر از بقیه‌ی عرصه‌ها است

در دیدار اعضای شورای عالی
مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت
۱۳۹۱/۱۲/۱۴

سرناسه	: میرسندهی، محمد، ۱۳۴۲ -
عنوان و نام پدیدآور	: نظریه ترکیبی عدالت: مبنای نظری عدالت در جمهوری اسلامی ایران / سیدمحمد میرسندهی.
مشخصات نشر	: تهران: مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، انتشارات الگوی پیشرفت، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۴۴ ص: مصور، جدول، نمودار.
فروست	: سلسله تک‌نگاشت‌های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت: ۵۷.
شابک	: ۲-۴۳-۷۶۱۱-۶۰۰-۹۷۸-۵۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: عنوان دیگر: سلسله تک‌نگاشت‌های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت نظریه ترکیبی عدالت: مبنای نظری عدالت در جمهوری اسلامی ایران.
یادداشت	: واژه‌نامه.
یادداشت	: ۴۴ - ۴۴.
عنوان دیگر	: سلسله تک‌نگاشت‌های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت نظریه ترکیبی عدالت:
مبنای نظری عدالت در جمهوری اسلامی ایران	: عدالت اجتماعی
موضوع	: موضوع
موضوع	: عدالت اجتماعی -- ایران
شماره افزوده	: مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، انتشارات الگوی پیشرفت
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۴ ن۹/م۹ HM۶۷۱
رده بندی دیویی	: ۳۰۳/۳۷۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۹۸۱۶۲۷

سلسله تک‌نگاشت‌های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت:
نظریه ترکیبی عدالت: مبنای نظری عدالت در جمهوری اسلامی ایران

نگارش: دکتر سید محمد میرسندهی (عضو هیات علمی جامعه‌شناسی دانشگاه امام حسین^(ع))

ناشر: نشر الگوی پیشرفت، وابسته به مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت

نوبت چاپ: اول، مهرماه ۱۳۹۴

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۲-۴۳-۷۶۱۱-۶۰۰-۹۷۸

قیمت: ۵۰۰۰۰ ریال

تلفن: ۰۲۱ ۸۸۰۱۴۶۴۸ - ۰۲۱ ۸۸۶۳۴۰۰۸

www.olgou.ir

Email:olgou@olgou.ir

نشانی: تهران، خیابان جلال آل‌احمد، روبه‌روی بیمارستان شریعتی، شماره ۳
تمامی حقوق این اثر متعلق به مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت است.
مسئولیت دیدگاه‌های بیان‌شده در این تک‌نگاشت بر عهده مؤلفان محترم است.

پیشگفتار

تعیین مبانی، ارکان، چارچوب و مسیر پیشرفت کشور در نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران باید با مشارکت گسترده و حضور همه جانبه دانشمندان، محققان، نخبگان دانشگاهی و حوزوی و جوانان این مرز و بوم صورت گیرد. به گواه تاریخ و تجارب گذشته، پیشرفتی همه‌جانبه و پایدار خواهد بود که مبانی اسلامی و اقتضائات ایرانی در آن توأمان مورد توجه باشد.

اینک مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت در آستانه اتمام سه سال تلاش‌های علمی، تخصصی و فکری درباره پیشرفت اسلامی ایرانی، برگزاری نشست‌های علمی و تخصصی، تاسیس اندیشکده‌های مرکز، انتشار صدها مقاله ارزشمند و تهیه نقشه راه تدوین الگو و انجام برخی از مراحل آن، در نظر دارد با هدف تولید دانش و گسترش و تعمیق ادبیات موضوعی در حوزه الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، آثاری را به‌صورت تک‌نگاشت‌های علمی فاخر منتشر نماید.

تک‌نگاشت نوشتاری تخصصی و نیمه‌مبسوط است که توسط یک پژوهشگر خبره در یک موضوع خاص نگاشته می‌شود. تک‌نگاشت از نظر حجم و محتوا حد فاصل مقاله و کتاب است و نویسنده با پردازش و تحلیل یافته‌ها و مطالعات تخصصی پیشین و افزودن یافته‌های پژوهشی جدید خود و تحلیل جامع و منسجم آنها افق‌های تازه‌ای را در زمینه مورد بررسی می‌گشاید.

سلسله تک‌نگاشت‌های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت که در مجلدات مختلف منتشر می‌شوند، حاصل تلاش جمعی از استادان، اندیشمندان و محققان دانشگاهی و حوزوی است که مراحل مختلف نگارش، ارزیابی، ویراستاری، تدوین و انتشار را با نظارت متخصصان و اهل فن گذرانده است و در اختیار صاحب‌نظران قرار می‌گیرد. در پایان از مساعدت‌ها و تلاش‌های ارزنده نویسندگان تک‌نگاشت‌ها و داوران و مراکز مختلف علمی و پژوهشی که ما را در تهیه، تدوین و انتشار این سلسله یاری رسانند، تقدیر و تشکر می‌شود. امید است این محتوای علمی بتواند افق‌های نو و روشنی را در پیش چشم متخصصان دانشگاهی و حوزوی بگشاید و هر روز در طی مسیر تدوین و تحقق الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت گام‌های بلندتر و استوارتری برداشته شود.

فهرست

۵.....	چکیده
۷.....	مقدمه
۱۱.....	طرح پرسش
۱۲.....	اهمیت مسئله
۱۴.....	نظریه‌های عدالت
۱۴.....	نظریه لیبرالیستی عدالت
۱۷.....	نظریه سوسیالیستی عدالت
۱۹.....	روند نظریه‌های عدالت
۲۱.....	نظریه عدالت در جمهوری اسلامی
۲۲.....	عدالت در منابع دینی
۲۴.....	عدالت در اندیشه‌های بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران
۲۵.....	عدالت در اندیشه مردم
۲۸.....	نظریه ترکیبی عدالت
۳۵.....	بحث و نتیجه‌گیری
۳۵.....	ارتباط نظریه عدالت با الگوی پیشرفت
۳۶.....	ویژگی‌های نظریه ترکیبی عدالت
۳۹.....	پی نوشت‌ها

چکیده

عدالت با آن که پیشینه طولانی در زندگی و اندیشه بشر دارد، ولی در دوره‌های جدید است، که در چارچوب نظام‌های سیاسی جدید اهمیت فزاینده‌ای به خود گرفته و به صورت جدی تری در قالب نظریه به آن پرداخته می‌شود. در واقع هر نظام سیاسی جدید می‌کوشد تا با تدوین یک نظریه عدالت مسیر شفاف تری را برای پیمایش اجتماعی عدالت، بر اساس ارزش‌های خود ترسیم کند. نظام جمهوری اسلامی ایران، به رغم برخورداری از پیشینه غنی در ادبیات عدالت، به خصوص در زمینه دینی، فاقد نظریه روشن و انسجام یافته‌ای درباره عدالت است. اما پرسش مهم این نوشتار آن است که «نظام جمهوری اسلامی تا چه اندازه می‌تواند برخوردار از یک نظریه عدالت باشد؟».

بر این اساس، این نوشتار با توجه به سه زمینه منابع اسلامی، اندیشه‌های بنیانگذار، و دیدگاه‌های مردم، در چارچوب یک نوشتار تحلیلی - نظریه پردازانه کوشیده است تا صورت اولیه‌ای از یک نظریه عدالت را، در چارچوب «نظریه ترکیبی عدالت» تدوین و پیشنهاد نماید، که مطابق آن ساحت‌های جامعه را به دو بخش تقسیم و هر یک از آنها را نیازمند قاعده متفاوتی از عدالت برشمرده است. از رابطه این نظریه با پیشرفت در بخش پایانی نوشتار تحلیل شده است.

این نظریه پردازی صورت‌بندی اولیه‌ای است که نیاز به همفکری و همراهی اندیشمندان دیگر، و نهادهای علمی برای پرباری و شکل‌گیری نهایی دارد.

واژگان کلیدی: عدالت، نظریه‌های عدالت؛ نظریه ترکیبی عدالت؛ قاعده نیاز؛ قاعده

شایستگی؛ الگوی پیشرفت ایرانی - اسلامی